

Наталія ЛАЛЯН, канд. філол. наук, доц.,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
Київ, Україна
ORCID: 0000-0002-0018-807X

ПЕРЕКЛАД ТВОРІВ П. ГАНДКЕ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ ПОВІСТІ "DIE LINKSHÄNDIGE FRAU")

У статті подано матеріал про творчість відомого австрійського письменника Петера Гандке та переклад його творів українською мовою.

Здійснено компаративний аналіз одного з найвідоміших творів автора – повісті "Die linkshändige Frau" – та її перекладу українською мовою, виконаного Олексою Логвиненком. Проаналізовано стратегії, які перекладач використовує під час відтворення домінант авторського стилю, та встановлено, які перекладацькі рішення сприяли адекватному відтворенню тексту оригіналу, а які певним чином завадили цьому.

З'ясовано, що О. Логвиненко вдало відтворив у перекладі більшість особливостей авторського стилю: власні назви, фразеологізми, лексичні одиниці з розмовною конотацією, авторський синтаксис. Зауважено, що перекладач тяжіє до стратегії "одомашнення" перекладу при відтворенні культурних концептів. "Присутність перекладача" в тексті перекладу надзвичайно відчутна, зокрема це відбувається внаслідок збільшення емоційності перекладу через запровадження додаткових фразеологізмів, лексичних одиниць розмовного регістру, іменників та прикметників зі зменшувально-пестливими суфіксами, а також через вилучення семантично важливої інформації.

Розглянуто також деякі перекладацькі помилки, які призвели до відхилень від тексту оригіналу та викривлення інформації.

Ключові слова: Петер Гандке, Олекса Логвиненко, компаративний аналіз, авторський стиль, присутність перекладача, вилучення, перекладацькі помилки.

Постановка наукової проблеми та її актуальність. В українському літературознавстві та перекладознавстві творча спадщина багатьох австрійських письменників другої половини ХХ століття мало досліджена та мало відома широкому загалові. Це стосується й творчого доробку Петера Гандке.

Петер Гандке – один із найпомітніших та найоригінальніших австрійських літераторів, перекладач, драматург, кіносценарист, режисер, лавреат Нобелівської премії з літератури за 2019 р. та безлічі інших премій та нагород. Для австрійської й світової літератури це постать респектабельна й вельми шанована [3, с. 5]. Прозові та драматургічні твори П. Гандке значаться у списку кращих бестселерів сучасної німецькомовної літератури. Їх перевидають, перекладають різними мовами, екранізують.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед ґрунтовних праць, присвячених творчості П. Гандке, варто виокремити наукові розвідки насамперед чужоземних (А. Ау, Н. Габріеля, Е. Дінтер, М. Дурцака, А. Гаслінгера, Дж. Клінковіца, Р. Негеле, П. Пютца, П. Штрасера, К. Горват) та поодинокі праці вітчизняних дослідників (Д. Затонський, М. Орлова). У фокусі уваги цих дослідників перебувають переважно проблематика творів П. Гандке та окремі аспекти його творчості, проте переклад творів письменника іншими мовами, зокрема українською, не був предметом дослідження.

Метою цієї розвідки є порівняльний аналіз повісті "Die linkshändige Frau", написаної П. Гандке 1976 року та її україномовного перекладу, виконаного О. Логвиненком. Ми ставимо перед собою такі **завдання**: 1) узагальнити інформацію про творчість П. Гандке та переклад його творів українською; 2) здійснити компаративний аналіз повісті "Die linkshändige Frau" та її перекладу українською мовою; 3) дослідити стратегії, які перекладач використовує при відтворенні домінант стилю автора; 4) з'ясувати, які перекладацькі рішення заважають адекватному відтворенню оригіналу та свідчать про "присутність перекладача"; 5) проаналізувати деякі перекладацькі помилки, що вплинули на адекватність перекладу.

Виклад основного матеріалу.

П. Гандке народився 6 грудня 1942 року в австрійській провінції Каринтія в Гріффені. Його мати, Марія Гандке, 1942 року познайомилася з майбутнім батьком письменника, німецьким банкіром Еріхом Шенеманом, але ще до народження сина вийшла заміж за берлінця, трамвайного кондуктора, на той час військово-службовця вермахту, Адольфа Бруно Гандке.

Закінчивши середню школу в Гріффені, Петер навчався у католицькій гуманітарній гімназії в місті Танценберг та в класичній гімназії в Клагенфурті, а у 1961–1965 роках вивчав юриспруденцію в Грацькому університеті.

Схильність до літературної творчості П. Гандке показав ще під час навчання в гімназії, де з'явилися його перші твори, що їх публікували в гімназійній газеті "Fackel". У студентські роки П. Гандке писав короткі художні твори, сценарії, режисерував, захоплювався рок-музикою. З 1963 року літературна діяльність Гандке набула більш чітких форм. Його короткі художні твори та оглядові статті транслювали в етері грацького радіо.

Дослідниця прозових творів П. Гандке М. Орлова виокремлює три етапи у прозовому доробку письменника:

1. 60-ті роки – період експериментальних пошуків, що характеризується тяжінням автора до експериментаторства та епатажу, порушенням засад традиційного письма, радикальною відмовою від літературної традиції. Молодий письменник-початківець виступав представником так званої мовно-експериментальної літератури. Обстоюючи принцип, згідно з яким "основним для літератури є проблема мови, а не предметів, подій чи обставин", П. Гандке прагнув привернути до себе увагу авангардистськими настроями, нонконформізмом, намагаючись вивести літературу на нові обрії, руйнуючи формалістичні мовні кліше. Його романи-тексти викликали неоднозначну реакцію як читацького загалу, так і критики внаслідок складної закодованої композиції та важкого для сприймання змісту творів. Характерними ознаками ранньої творчості П. Гандке є мозаїчність, фрагментарність зображення, перенасиченість деталями, а також диспропорція в зображенні реальних співвідношень предметного світу.

2. 70-ті роки – етап "нової суб'єктивності", пов'язаний з бунтом молодого письменника проти політично заангажованої літератури. Провідним мотивом творів П. Гандке стає відчуження суб'єкта в світі та пов'язана з нею проблема самотності, а конфронтація суб'єкта із самим собою й зовнішнім світом є домінують. Творам цього періоду властиві наявність сюжету, простота мовного вираження та лаконічність зображення.

3. 80-ті роки – період відмови від суб'єктивної спрямованості творів. Суб'єкт сприймає навколишній світ не з позиції відстор-

неного спостерігача "Я-суб'єкта", а з позиції свого "буття-в-світі" у всій його повноті й суперечливості. Це якісно новий етап творчості П. Гандке, який відрізняється від попереднього як у плані проблематики, так і поетики [2, с. 8–15].

Чільне місце у сучасній світовій літературі посіли чимало творів письменника, зокрема повісті "Die Angst des Tormanns beim Elfmeter" ("Страх воротаря перед одинадцятиметровим", 1970), "Wunschloses Unglück" ("Без бажання немає щастя", 1972), "Die Stunde der wahren Empfindung" ("Година справжніх відчуттів", 1975), "Die linkshändige Frau" ("Жінка-шульга", 1976), романи "Der kurze Brief zum langen Abschied" ("Короткий лист перед довгим прощанням", 1972), тетралогія "Langsame Heimkehr" ("Повільне повернення додому"), до якої входять романи "Langsame Heimkehr" ("Повільне повернення додому", 1979), "Die Lehre der Sainte-Victoire" ("Вчення Сент-Віктуар", 1980), "Kindergeschichte" ("Історія одного дитинства", 1981) та п'єса "Über die Dörfer" ("Про села", 1981).

Україномовні читачі відкрили для себе Петера Гандке зокрема завдяки перекладам Олексі Логвиненка (оповідання "Жінка-шульга", 1999), Ігоря Андрущенка (оповідання "Короткий лист перед довгим прощанням", 1999), Олександра Плевака (оповідання "Без бажання немає щастя", 1999; п'єса "Каспар", 1999), Володимира Кам'янця ("Як п'яте колесо до воза", 2005), Василя Лозинського (вірші зі збірки "Внутрішній світ зовнішнього світу внутрішнього світу", 2011), Івана Мегели (п'єса "Скандал з публікою").

Повість "Die linkshändige Frau" ("Жінка-шульга") в українському перекладі з'явилася в літературно-мистецькому та громадсько-політичному журналі "Всесвіт" 1980 року. Його перекладача, Олексія Логвиненка, вважають корифеєм українського художнього перекладу, в перекладацькому доробку якого понад 40 романів і повістей багатьох видатних західноєвропейських та американських письменників. З німецької мови О. Логвиненко перекладав твори З. Ленца, Е. Шпрітматтера, Г. Гартунга, Г. Брауна, Ф. Дюрренматта, Б. Келлермана, Г. Белля, М. Фріша, Г. Грасса, К. Функе, П. Гандке, Г. Гессе та інших письменників.

Сюжет повісті "Die linkshändige Frau" розгортається навколо загадкової героїні – Маріанни, яка несподівано пориває зі своїм

чоловіком і починає самостійне й нелегке життя вдвох з малолітнім сином. Навряд чи на героїню чекає успіх, адже вона – "шульга", тобто не така як усі, невдатна, непристосована, непрактична, проте вперта й мужня. Автор зображує "розмитість" життєвої позиції молодої жінки, її невпевненість та сумніви щодо своїх вчинків, роздвоєність, нездатність вирішувати проблеми та пошуки свого "я". Цю повість критики розглядають як виступ Гандке на захист жіночої емансипації, жіночої та людської гідності.

Аналізуючи текст оригіналу та перекладу, ми встановили, які перекладацькі рішення сприяли адекватному відтворенню тексту оригіналу, а які певним чином завадили цьому.

При відтворенні антропонімів Логвиненко переважно вдається до транскрипції зі збереженням певних елементів транслітерації: *Bruno* – *Бруно*, *Jürgen* – *Юрген*, *Ernst* – *Ернст*, *Franziska* – *Франціска*, *Stefan* – *Стефан*, *Michèle* – *Мішель*, *Marianne* – *Маріанна* (адаптивне транскодування).

Відтворюючи топоніми, перекладач послуговується різними стратегіями: транскодує їх (*Helsinki* – *Гельсінкі*), підбирає установлені (*Finnland* – *Фінляндія*) та варіантні (*Skandinavien* – *скандинавські країни*) відповідники.

Що стосується до перекладу фразеологізмів оригіналу, перекладач намагається відтворити їх відповідними фразеологічними одиницями в цільовій мові: *Nichts als Seitensprünge – danach wieder die alte Leier* [4, с. 76] – *Посмикається туди-сюди – і знову та сама пісня!* [3, с. 46]. *Ja, eine Mystikerin! Pfui Teufel* [4, с. 35] – *Авжеж, ти містичка, хай тобі грець!* [3, с. 27]. *Als ich aufmachen ging, sah ich sofort, dass der Besucher von Kopf bis Fuß vom Regen tropfte* [4, с. 86] – *Відчиняю двері, а мій гість з голови до ніг мокрий як хлющ* [3, с. 51] і лише в поодиноких випадках дефразеологізує: *Im Zimmer sitzen und weder aus noch ein wissen* [4, с. 26] – *Сидітиму вдома й не знатиму, що робити* [3, с. 23].

Варто проте зазначити, що фразеологічна насиченість перекладу є значно більшою, ніж оригіналу. Введення додаткових фразеологічних одиниць свідчить про бажання перекладача посилити експресію тексту перекладу та робить його "помітним": *Ich merkte grade, dass die an der Jacke ein Knopf fehlt* [4, с. 87] – *Мені саме впало в очі, що на блузці в тебе немає одного гудзи-*

ка [3, с. 51]. *Das Kind, ins Leben vertieft, reagierte nicht* [4, с. 28] – *Захопившись читанням, хлопчик і вухом не повів* [3, с. 54]. *Dieses reagierte nicht* [4, с. 49] – *Але хлопчик пустив її слова повз вухо* [3, с. 33]. *Wir kreischen nicht, wie Weiber am Wirtshaustischchen* [4, с. 44] – *Ми там не точимо яси, як жіноцтво по ресторанах* [3, с. 31].

Що стосується до відтворення емоційно забарвленої лексики, О. Логвиненко намагається передати інтенцію автора та переважно зберігає в перекладі розмовну конотацію лексичних одиниць: *Wie eitle Fotos von euch selber lämmelt ihr in euren wohlaufgeräumten Wohnungen* [4, с. 76] – *Ви скнієте у своїх чистеньких домівках, мов старі, нікому не потрібні фотографії* [3, с. 46]. *Aber ich habe eine Erklärung für den Tölpel* [4, с. 82] – *Ну, щодо вайла, то тут мені все зрозуміло!* [3, с. 49]. *In der Pause hat er sich zwischen die Mäntel versteckt und auch noch in die Hose gemacht* [4, с. 40] – *А на перерві сховався між пальтами та ще й набури в штани* [3, с. 29].

Проте доволі часто перекладацькі рішення суттєво посилюють емоційність твору, що також свідчить про "присутність перекладача": *Das schaute nun auch hinaus, [...], mit sich öffnendem Mund* [4, с. 11] – *Він і собі задивився у вікно, аж рота роззявив* [3, с. 15]. *Und von der Sprache, die sie da sprachen, habe ich kein Wort verstanden* [4, с. 14] – *з їхньої мови я не тямив жодного слова!* [3, с. 18]. *Ich zähle die Tage gar nicht mehr* [4, с. 96] – *Дням я вже згубив лік* [3, с. 55]. *... während wir hier noch warten* [4, с. 43] – *ми ще стовбичитимемо у черзі* [3, с. 65]. *Das fernsehende Kind hörte nichts mehr* [4, с. 10] – *Та хлопчик прикинів поглядом до екрана і вже нічого не чує* [3, с. 15] тощо.

Відомо, що українцям властива більша емоційність, ліричність, суб'єктивність порівняно зі схильними до ідеалізму та об'єктивності німцями та австрійцями, тому не дивно, що перекладач запроваджує до тексту перекладу також іменники та прикметники зі зменшувально-пестливими суфіксами за відсутності їх в оригіналі: *in die nächtliche Gasse* [4, с. 16] – *на нічну вуличку* [3, с. 18]; *diese politischen Nacktzeitschriften* [4, с. 117] – *оті політичні журнальчики* [3, с. 65]; *still* [4, с. 118] – *тихенькі-тихенькі* [3, с. 65]; *kurze Stunde* [4, с. 18] – *часинка* [3, с. 19]; *den dünneren Mantel* [4, с. 40] – *благеньке пальтечко* [3, с. 29] тощо.

Синтаксичними домінантами індивідуального стилю П. Гандке є надзвичайно частотне вживання абсолютного акузатива: *das Kind erschien, eine Schultasche in der Hand* [4, с. 44]. *Sie schlief so, den Kopf auf der Schulter des Kindes, bis zum Ende des Films* [4, с. 73]; порушення властивої німецькій мові рамкової конструкції: *Fang nicht zu trinken an allein, Marianne* [4, с. 44]; *Alle paar Schritte war für die Abendausgabe einer Massenzeitung plakatiert, mit immer den gleichen Schlagzeilen* [4, с. 64]. *Plötzlich blieb Bruno stehen und legte sich auf die Erde, mit dem Gesicht nach unten* [4, с. 78]; переважання складносурядних безсполучникових речень: *Sie reckte die Arme: ein Loch zeigte sich im Pullover unter einer Achsel; sie schob einen Finger hinein* [4, с. 20]. *Sie hörten nicht auf; die Frau reagierte nicht* [4, с. 72] і сурядних речень, з'єднаних крапкою з комою, що відтворюють послідовність зображуваних подій: *Die Frau kitzelte wie als Antwort das Kind; küßte es auf den Scheitel; hob es auf die Knie; umarmte es* [4, с. 49]. *Die Frau kam mit Paketen aus einem Reinigungsgeschäft; stand an in einem Metzgerladen; räumte auf dem Parkplatz vor dem Supermarkt der kleinen Stadt schwere Plastiktragetaschen hinten in ihren VW* [4, с. 24].

При відтворенні авторського синтаксису О. Логвиненко балансує між різними підходами: з одного боку, він зберігає авторську структуру речень: *Der Schauspieler kam ihnen entgegen, und Bruno legte den Arm um die Schulter seiner Frau; tat ihn wieder weg* [4, с. 118] – *Актор вийшов їм назустріч, і Бруно обняв жінку за плечі; потім забрав руку назад* [3, с. 65]. *Sie standen auf der menschenleeren Bahnsteig – der nächste Zug würde erst wieder in einer Stunde einfahren – und blickten sich um nach dem sehr langsam ansteigenden Berg hinter der Ortschaft* [4, с. 98] – *Вони стояли на безлюдному пероні – наступний поїзд мав бути аж через годину – і дивилися на гору, що погого здіймалася за селищем* [3, с. 56]. *Sie lag im Bett, mit offenen Augen* [4, с. 73] – *Вона лежала в ліжку, очі в неї були розплющені* [3, с. 45]. *Sie schlief so, den Kopf auf der Schulter des Kindes, bis zum Ende des Films* [4, с. 73] – *Отак, поклавши голову на синове плече, вона й проспала до кінця сеансу* [3, с. 44], з іншого, – видозмінює її: *Er war kaum älter als sie und trug immer einen grauen zweireihigen Nadelstreifenanzug mit offenem Hemd* [4, с. 12] – *Бруно був лише*

трохи старший від дружини і завжди носив двобортний сірий костюм з простроченими лацканами. Комір сорочки він ніколи не застібав [3, с. 17]. *Im ersten Morgengrauen war die Frau wach. Sie schaute zum Fenster hin, das ein wenig offenstand, bei aufgezogenen Vorhängen; Wirbelnebel kam herein* [4, с. 21] – Коли почало сірими, жінка прокинулася і повернула голову до вікна; воно було трохи прочинене, а штори підняті. До кімнати вливався зимовий туман [3, с. 12].

Також спостерігаємо заміну мовленнєвих актів (зокрема заміну прямого мовленнєвого акту непрямим): *Die Frau sagte: "Mir ist eine seltsame Idee gekommen"* [4, с. 22] – Знаєш, що мені спало на думку? – озвалася жінка [3, с. 21]. *Du hast ja noch nie allein gelebt* [4, с. 30] – А ти ніколи ще не жила сама? [3, с. 25]. *Du weißt schon, wie ich das meine* [4, с. 42] – Адже ти розумієш, що я маю на думці? [3, с. 31].

Інколи такі перекладацькі рішення із застосуванням синтаксичних трансформацій зумовлені відмінностями у структурі німецької та української мов, а також прагненням перекладача зробити переклад читабельним; часто вони є необхідними для оптимального відтворення вихідного тексту у межах норм та традицій цільової мови. Проте свідомі відхилення від авторського стилю не є бажаними.

Зауважено також, що О. Логвиненко тяжіє до стратегії "одомашнення" при заміні культурних концептів: *Ich hole zwei Gläser für den Sekt. – Der Verleger rief: "Kein Sekt! Champagner!"* [4, с. 46] – Я принесу келихи на вино. – Не вино, а шампанське! [3, с. 35]. *Am Spätnachmittag waren sie in einem Freilichtzoo* [4, с. 72] – Надвечір вони пішли в зоопарк [3, с. 38]. *Am Tag ging sie in der Fußgängerzone des kleinen Ortes unter andren, mit einer Plastiktragetasche, die zerknittert war und schon oft benützt schien* [4, с. 107] – Удень жінка йшла серед людей тротуаром однієї з вулиць містечка. Її господарська сумка була пом'ята й досить-таки пошарпана [3, с. 61]. *In einer stilleren Gasse wurde sie von Franziska angesprochen, die einen Caddie hinter sich herzog* [4, с. 42] – В одному з тихіших проходів її зукнула Франціска, що тягла за собою якусь коробку [3, с. 30]. *Manchmal wünschte ich mir, eine stinkende Pizzabude vor der Haustür, oder einen*

Zeitungsstand [4, с. 16] – *Часом хочеться, щоб перед вікнами стояла бодай якась поганенька харчівня чи газетний кіоск* [3, с. 30].

Іншою особливістю творчої манери перекладача є заміна лексичних одиниць з ширшим значенням на вужче, тобто застосування прийому конкретизації: *Er stieg sehr behende ohne zu stolpern, rückwärts das Trittbrett hinauf und verschwand im Zug der schon abfuhr* [4, с. 98] – *Він дуже спритно, навіть не спіткнувшись, піднявся задки приступками і зник у вагоні. Поїзд одразу ж рушив* [3, с. 56]. *Sie gingen langsam den Weg hinunter, der aus dem Park führte* [4, с. 82] – *Вони поволі рушили алеєю через парк* [3, с. 82]. *Am Abend aßen die Frau und das Kind allein im Wohnraum* [4, с. 32] – *Увечері жінка з хлопчиком вечеряли у вітальні самі* [3, с. 26]. Також лексему *Kind* Логвиненко перекладає з використанням конкретизації та урізноманітнення: *син* [3, с. 26], *хлопчик* [3, с. 28], *Стефан* [3, с. 29].

Зустрічаємо також приклади застосування генералізації: *Sie kamen in der Dunkelheit vor ihrer Haustür an* [4, с. 99] – *У темряві вони підійшли до свого будинку* [3, с. 57]; *im Zimmer sitzen* [4, с. 25] – *сидітиму вдома* [3, с. 23].

Характерною особливістю творчої манери перекладача є також варіювання обсягу інформації, зокрема вилучення окремих слів, словосполучень та навіть речень: *Franziska hob ihr leeres Glas zum Mund; machte daran Trinkbewegungen. Sie setzte das Glas ab und schaute zwischen der Frau und dem Kind hin und her, wobei ihr Gesicht allmählich weich wurde* [4, с. 29] – *Франціска піднесла до рота порожню склянку і роззирнулася по залі. Вираз її обличчя помалу м'якшав* [3, с. 23]. На нашу думку, вилучені з першотвору фрази не є семантично надлишковими, а тому їхнє вилучення завадило правильній рецепції тексту перекладу українськомовними читачами.

Бешкетуючи, малий Стефан і його опецькуватий товариш стрибали зі стільця на подушки та наспівували брутальну пісеньку, текст якої у перекладі незрозумілим чином відсутній: *"Die Scheiße springt auf die Pisse, und die Pisse springt auf die Scheiße, und die Scheiße springt auf die Spucke..."* [4, с. 72].

Наведемо ще один приклад вилучення перекладачем важливої інформації, що призвело до викривлення змісту: *"...und sie*

betraten den Laden, in dem die Verkäuferin, eine Schaufensterpuppe hinter sich, mit geschlossenen Augen dasaß, die Hände, die ziemlich rot und rau waren, im Schoß, und sich gerade entspannte; die Braunen wie im Schmerz der Beruhigung zusammengezogen, während die Mundwinkel nach unten hingen" [4, с. 107] – "... і обоє зайшли до магазину. Продавиця саме сіла відпочити біля манекена; вона заплющила очі й поклала на коліна червоні, шкарубкі руки; **брови в неї зійшлися на перенісці**, а кутики рота опустились" [4, с. 61]. У тексті оригіналу йдеться про втомлену та ще й хвору продавчиню з обвислими куточками рота та зведеними до купи бровами, що сиділа з закритими очима та намагалася хоч трішки розслабитися, поки у магазині не було відвідувачів. Автор не мав на увазі, що брови зрослися на перенісці.

Вважаємо, що лексичне вилучення передбачає ігнорування в процесі перекладу виключно певних семантично надлишкових слів, які не несуть важливого смислового навантаження, а їхнє значення комплексно відновлюється в перекладі. Але опускати окремі фрагменти тексту оригіналу перекладач не має права взагалі, адже це повністю руйнує авторський задум та спотворює зміст оригіналу.

Що стосується точності перекладу, не обійшлося без певних перекладацьких помилок, які більшою чи меншою мірою вплинули на якість перекладу. Розглянемо кілька прикладів, що привернули нашу увагу:

Weit hinter den schütter gesetzten Bäumen schimmerte ein Wasserbassin, in das dünn Wasser lief und innen hell widerhallte [4, с. 90] – *Вдалині, за обрідкуватими деревами, проглядав ставок, з якого витікав тоненький струмочок і дзюркотів, петляючи лісом* [3, с. 53]. Такий переклад не є адекватним і суттєво викривлює зміст тексту оригіналу, адже, по-перше, **das Wasserbassin** – це "*künstlich erbauter Wasserbehälter, angelegtes Wasserbecken*" (*штучний резервуар для води; водосховище; штучний водний об'єкт*), але аж ніяк не "струмочок". По-друге, вода втікала в нього, а не витікала. І, по-третє, в тексті оригіналу не йдеться про те, що він "петляв лісом". Пропонуємо власний переклад цього речення: *"Вдалині за рідкими деревами мерехтіло водосховище, в яке тоненькою цівкою збігала вода і дзвінко відлунувала всередині"*.

Абсолютне викривлення змісту спостерігаємо і в наступних двох прикладах: "... *ein Auto bog gerade in einen Garagenhof, und auf dem Gehsteig führte eine ältere Dame ihren Hund aus, **die sofort, als ob nichts ihr entginge, zum Fenster heraufschautre und winkte***" [4, с. 41] – "До гаражів саме під'їхала машина, а на тротуарі якась літня жінка прогулювала собаку. Той одразу ж, так наче ніщо не могло уникнути його уваги, **повернув голову до вікна й помахав хвостом**" [3, с. 31]. Та майже аналогічний приклад з тими ж героями "... *wo wieder die alte Frau mit dem Hund vorbeiging, **und sofort heraufgrüßte...***" [4, с. 54] – "...на тротуарі знову з'явилася літня жінка з собакою, **що махав хвостом**" [3, с. 31]. В обох реченнях тексту оригіналу йдеться про те, що це жінка махала рукою, а не собака хвостом.

Розглянемо ще один приклад перекладацьких абераций: *Es klirrte von leeren Einkaufswagen, die von einem Angestellten zusammengeschoben wurden; dazu rasselten die Kassen, und an der Pfandrückgabestelle wurde die Handglocke geläutet, während die Supermarktmusik schallte, unterbrochen immer wieder von den Angeboten des Tages, der Woche, des Monats* [4, с. 41–42] – Брязкали порожні візки, що їх звозив до купи службовець, дзенькали каси, а там, де повертали залишені речі, калатав ручний дзвоник. І на весь торговельний центр гриміла музика, яку раз по раз уривали рекламні оголошення [3, с. 30]. *Die Pfandrückgabestelle* – це зовсім не "місце повернення речей", а так звані "фандомати" – спеціальні автомати для збору порожніх пластикових пляшок і бляшанок від напоїв, що встановлені в більшості супермаркетів Німеччини, Австрії та інших країн. Тому адекватним був би переклад на кшталт "*Чулося брязкання порожніх купівельних візків, які штовхав працівник супермаркету; торохтіли касові апарати, а у точці повернення пляшок дзвенів ручний дзвоник. На весь супермаркет лунала гучна музика, яку раз у раз переривали акційні пропозиції*".

Нашу увагу привернули також інші відхилення від тексту оригіналу, які спричинили викривлення та неточності у передачі вихідного тексту. Так геортонім *Silvester* перекладач відтворює як "Різдво": *Der Champagner erinnert ihn an **Silvester**, wo er immer bis nach Mitternacht wach bleiben durfte* [4, с. 49] –

Шампанське нагадало йому про **різдвяний вечір**, коли можна не спати до півночі [3, с. 33]. *Silvester* – це новорічне свято, а не Різдво (*Weihnachten*).

Die Frau kam mit Paketen aus einem Reinigungsgeschäft; stand an in einem Metzgerladen... [4, с. 25] – Жінка вийшла з пакунками з магазину господарчих товарів, **постояла** біля м'ясної крамниці [3, с. 23]. *Anstehen* – "sich in eine Reihe mit anderen Personen stellen, Schlange stehen", тобто жінка не просто постояла біля м'ясної крамниці, а стояла в черзі за м'ясом.

Ein paar alte Leute blieben neben ihr stehen schauten auch [4, с. 26] – Біля неї спинилося **літнє подружжя** і теж задивилося на небо [3, с. 23]. *Ein paar alte Leute* – зовсім не означає, що автор мав на увазі літнє подружжя, адже йшлося лише про кількох перехожих літнього віку.

Die Türklingel schlug an, so kurz, als sei draußen ein Bekannter [4, с. 116] – **Клямка у дверях коротко клацнула**, так наче прийшов хтось свій [3, с. 64]. *Die Türklingel* – "elektrische Klingel, die außen an der Haustür betätigt wird", *anschlagen* – "erklingen, ertönen". За інтенцією автора – у двері коротко подзвонили.

Зовсім незрозумілим є підхід перекладача до відтворення числівника в такому прикладі: *Und so was dann vielleicht zwanzig Mark die Seite* [4, с. 27] – *Та ще й, певно, марок по дванадцять за сторінку* [3, с. 23].

Проаналізувавши ці приклади, можемо зробити висновок, що навіть досвідчений перекладач може припуститися помилок, які суттєво викривляють або неточно чи незрозуміло відтворюють зміст вихідного тексту.

Висновки та перспективи подальшого дослідження.

Як засвідчує проведений аналіз, переклад О. Логвиненка певним чином дисонує зі стилістикою першотвору, адже він рясніє фразеологізмами, відсутніми в оригіналі, та стилістично маркованими одиницями, а саме розмовними та просторічними. Таким чином перекладач замінює домінуючу нейтральність художнього дискурсу показною розмовністю, що безумовно впливає на сприйняття тексту. Творче начало перекладача не повинно перекидати авторське начало та виходити за межі авторської стилістики. Перекладач мусить відчувати автора, перейнятися його способом мислення, написання, його темпераментом, ототожнитися

з ним. Навіть якщо лексичний запас перекладача перевищує словниковий запас автора, він має стримувати себе, а не намагатися увиразнити автора там, де він сам не бажає бути виразним і виявляє нейтральність.

Недопустимим є також необґрунтоване вилучення у перекладі певних лексичних одиниць та фрагментів тексту оригіналу, оскільки це руйнує авторську інтенцію.

Можемо зробити висновок, що певні лексичні одиниці німецької мови становлять виклик перекладачеві, їхній неправильний або неточний переклад призвів до відхилень від тексту оригіналу та викривлення інформації.

Перспективи подальшого дослідження цієї теми вбачаємо в аналізі інших українських перекладів творів П. Гандке з метою зробити загальні висновки про можливість відтворюваності особливостей авторського стилю П. Гандке та узагальнити творчий досвід перекладачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мегела І. Дієгетичний наратор у романі Петра Гандке "Мій Рік у Нічній Бухті". *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2010. Вип. 8. С. 723–734.

2. Орлова М. Філософсько-естетична проблематика та поетика прози Петра Гандке. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. К., 2008. 19 с.

3. Гандке П. Жінка-шульга: Короткий лист перед довгим прощанням: Без бажання немає щастя: Повісті. Пер. з німецької / Передм. Д. Затонського. К. : "Юніверс", 1999. 256 с.

4. Handke P. Die linkshändige Frau: Erzählung. Frankfurt am Main : Suhrkamp. Verlag, 1976. 131 S.

Nataliia LALAIAN, PhD, Associate Prof.,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-0018-807X

TRANSLATION OF PETER HANDKE'S WORKS INTO UKRAINIAN (BASED ON THE NOVEL "THE LEFT-HANDED WOMAN")

The article offers material on the work of the famous Austrian writer Peter Handke and a translation of his works into Ukrainian. The comparative analysis of one of the most famous works of the author – the story "The left-handed

woman" – and its translation into Ukrainian by Oleksa Lohvynenko has been carried out. The strategies used by the translator when reproducing the dominants of the author's style were analyzed, and it was determined which translation decisions contributed to the adequate reproduction of the original text, and which in some way prevented it.

It was found out that O. Lohvynenko successfully reproduced most of the features of the author's style in the translation: proper names, phraseological units, lexical units with colloquial connotations, author's syntax. It was noticed that the translator tends to the strategy of "domestication" of translation when reproducing cultural concepts. The "presence of the translator" in the text of the translation is extremely noticeable, in particular due to the increase of emotionality of the translation by introducing additional phraseological units, lexical units of the colloquial register, nouns and adjectives with diminutive and caressing suffixes, as well as through the extraction of semantically important information.

Some translation mistakes that led to deviations from the original text and distortion of information were also considered.

Keywords: Peter Handke, Oleksa Lohvynenko, comparative analysis, author's style, translator's presence, deletions, translation mistakes.

REFERENCES

1. Mehela I. Diiehetychnyi narator u romani Petra Handke "Mii Rik u Nichyii Bukhti". *Suchasni doslidzhennia z inozemnoi filolohii*. 2010. Vyp. 8. S. 723–734.

2. Orlova M. Filosofsko-estetychna problematyka ta poetyka prozy Petera Handke. Avtoreferat dysertatsii na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata filolohichnykh nauk. K., 2008. 19 s.

3. Handke P. Zhinka-shulha: Korotky lyst pered dovhym proshchanniam: Bez bazhannia nemaie shchastia: Povisti. Per. z nimetskoi / Peredm. D. Zatonskoho. K. : "Yunivers", 1999. 256 s.

4. Handke P. Die linkshändige Frau: Erzählung. Frankfurt am Main : Suhrkamp. Verlag, 1976. 131 S.

Дата надходження до редакції – 09.01.2023

Дата затвердження редакцією – 20.01.2023